

2. OKTOBER 1960

En takk til Sverige: Nasjonalgaven Voksenåsen

Den 2. oktober 1960 ble Norges nasjonalgave til Sverige, Voksenåsen, overlevert. Statsminister Tage Erlander tok imot gaven på Sveriges vegne. Sveriges og Norges konger var til stede. Statsminister Einar Gerhardsen talte:

163

Da uhygge og brutalitet omgav oss, kom hjelpen fra Sverige som budskap om menneskelighet og forståelse. Vi vil også at nye generasjoner i våre to land skal kjenne dette vakre kapittel i nordisk samarbeid og bli fortrolig med dette utslag av vennskap mellom det svenske og det norske folk. Derfor er Norges nasjonalgave til Sverige mer enn et minnesmerke over velgjort gjerning. Voksenåsen skal være et sted, der vennskap i kommende år skal utdypes og den gjensidige forståelse dyrkes.

Våre to land fikk forskjellig skjebne under krigen. Vi vet at dette til sine tider skapte en viss misstemning, og det førte til ulike vurderinger, særlig i krigens første måneder. Sverige måtte framfor alt søke å unngå å bli presset inn i krigens dragsug med dens herjinger og ødeleggelser. Norge var okkupert, men var også en krigførende nasjon med vår konge og regjering i London. Norge kjempet for å vinne tilbake sin frihet og sin uavhengighet. I denne kamp, det vet vi iallfall nå, ble Norges sak best tjent ved at Sverige kunne holde seg utenfor krigen. Etter hvert som krigen gikk sin gang, og det nazistiske diktatur ble hardere hos oss, ble det mer åpenbart og klart for det norske folk hva det virkelig betydde for oss at Sverige lå som et fredens og frihetens land. Det var som Norge hadde ryggen fri. Vi var ikke helt innestengt og isolert. Mange var de som klarte å komme over Nordsjøen til Shetland og Skottland, men de fleste som drog fra landet, gikk over grensen til Sverige.

Det er vanskelig å tolke tankene og følelsene hos de nordmenn som kom til Sverige. Hver enkelt hadde alvorlige påkjenninger og dramatiske opplevelser. De drog til Sverige for å redde sitt liv eller for å tjene Norges sak utenfor landets grenser. Alle hadde de ett i tankene: å komme tilbake til et fritt Norge. Men først måtte de ta seg fram til Sverige. Den første svenske stemmen de hørte, det første svenske hjemmet de nådde fram til, glemmer de aldri. Det var ett av de øyeblikk som uutslettelig er festet i deres sinn, og takken går til de svenske bønder og småbrukere og skogsfolk og alle andre som langs grensen tok imot dem og gav dem fred og hvile etter fluktens anstrengelser og nervepress. For mange ble det et langt opphold i Sverige, men de ble vel mottatt, og det ble sørget godt for dem.

Mens nordmennene hjemme i sitt eget land førte sin motstandskamp og i spenning og forventning fulgte krigens gang, pågikk den store organisering i Sverige av hjelpen til Norge. I by og bygd i Sverige ble det full opplutning om dette arbeid. Enkeltpersoner og foreninger tok arbeidet opp hver på sitt hjemsted. Hjelpen ble omfattende og mangeartet, og et stort organisasjonsapparat ble nødvendig for å kunne gjøre hjelpen så effektiv som mulig. Det var hus til krigsherjede steder i Norge, det var sykehus og medisinsk utstyr, det var mat til skolebarn og gamle, pakker til

fangene i Tyskland. Det var hjelp fra menneske til menneske, og fra et land i fred til et land i krig. Hjelpen var en direkte støtte for den sak vi kjempet for, en sak som også var Sveriges sak, frihetens og demokratiets sak.

Det var våre allierte stormakter som militært måtte bringe oss seieren. Men Sverige bidrog ved sine hjelpesendinger av mat og klær til at vi i det daglige liv i Norge lettere kunne stå mot trykket og unngå de svekkelser som underernæring og sykdom kunne føre til. Sverige har gitt sitt verdifulle bidrag til at det norske folk kom så velberget gjennom de vanskelige åra og med større styrke kunne ta fatt da frigjøringen kom og gjenreisningen kunne begynne.

Og så kanskje det som har grepet oss mest:

De hvite bussene fra Sverige som hentet tilbake til livet de norske fangene i de tyske konsentrasjonsleirene. Hva dette betydde vet vi alle, men de som opplevde det, og de som fikk sine kjære hjem igjen, de er for alltid fylt av en takknemlighet som det ikke er ord for. Og for vårt land betydde det at tusener av Norges beste menn og kvinner ble reddet. La meg i ærbødighet nevne Folke Bernadottes navn.

Og nå bringer Norge sin nasjonalgave til Sverige. Gaven står ferdigreist på Voksenåsen. Her har hjelpen fra Sverige fått sitt synlige minnesmerke. Vi ville at det skulle være et levende minnesmerke, og det er vårt håp at dette huset til alle årets tider, sommer og vinter skal være fylt av svenske venner på besøk i Norge. Og vi selv vil gjerne få komme hit og være sammen med dere. Dette stedet er fra nå av et lite stykke Sverige i Norge. Nordmarka er for oss et fredet og hellig sted. Et slikt lite stykke av Nordmarka var det beste vi syntes vi kunne gi dere. Og vi ville gjerne gi dere noe av det beste og det kjæreste vi har.

Men ett ønske har vi, og det er at Nordens land aldri må bli rammet av sådanne ulykker at slik hjelp skal bli nødvendig en gang til. Men vi vet også at det er andre land som trenger hjelp, og vil trenge hjelp i lange tider framover. La derfor også Voksenåsen være en påminnelse for oss alle om at gjensidig hjelp nasjonene imellom er like nødvendig i dag som det var i Norden i krigens dager.

Kjære statsminister Erlander. Jeg har den store ære på det norske folks vegne å gi Norges nasjonalgave til Sverige. Det er en dypfølt takkens gave til det svenske folk.